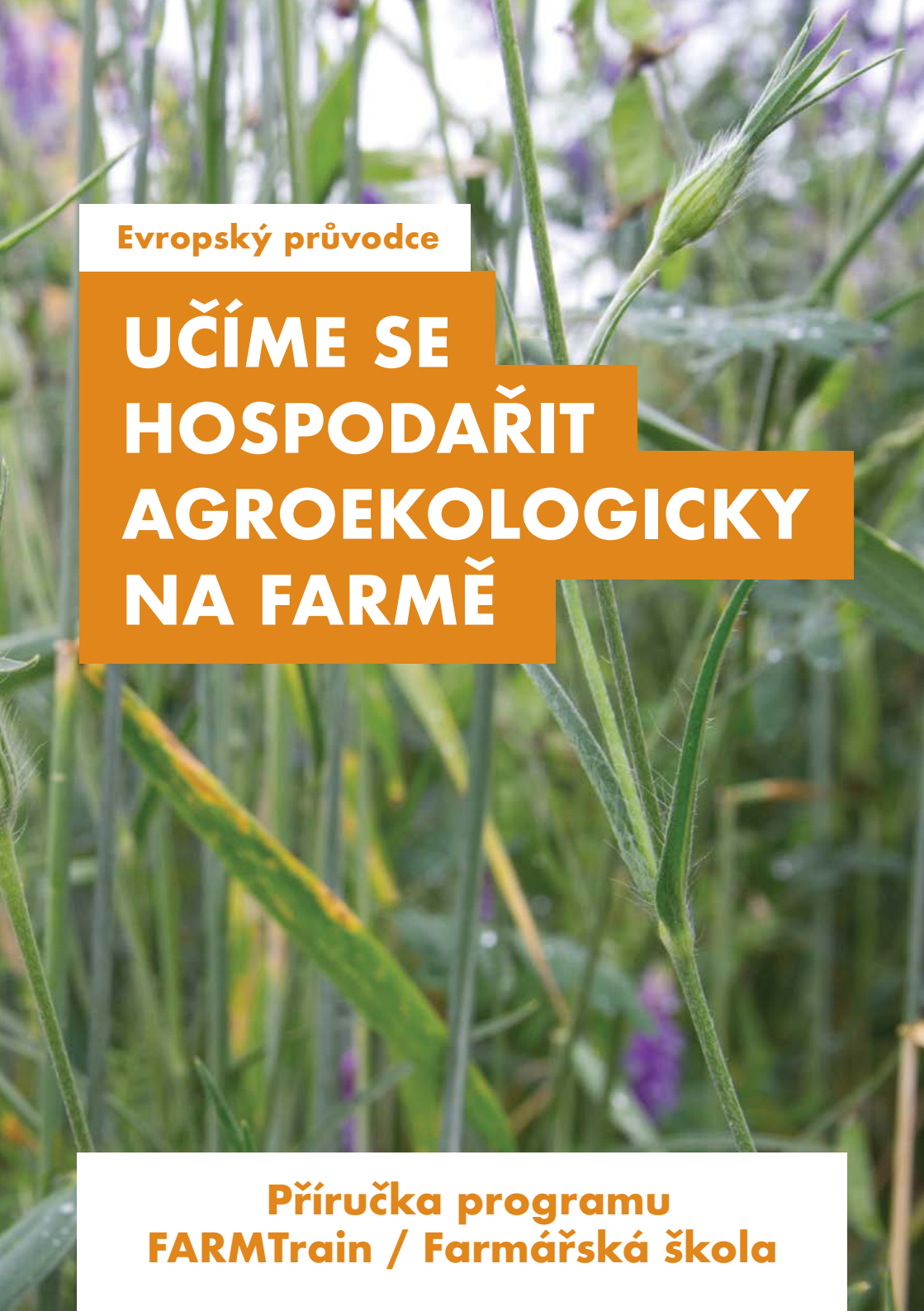

Evropský průvodce

UČÍME SE HOSPODAŘIT AGROEKOLOGICKY NA FARMĚ

**Příručka programu
FARMTrain / Farmářská škola**

Evropský průvodce

**UČÍME SE
HOSPODAŘIT
AGROEKOLOGICKY
NA FARMĚ**

**Příručka programu
FARMTrain / Farmářská škola**

1. Úvod

Proč potřebujeme vzdělávací stáže na farmách?

Mezinárodní program FARMTrain, jehož součástí je tuzemská Farmářská škola, je založen na praktickém vzdělávání, na učení vykonáváním dané činnosti. Učni či studenti si tak mohou přímo propojit nabyté teoretické znalosti s jejich konkrétní aplikací, s určitou pracovní činností. Díky tomu jsou lépe připraveni na svou budoucí kariéru, učí se řemeslu jednoduše tím, že ho provozují.

To samozřejmě platí i pro zemědělství, ať už se vyučuje ve škole či neformálně. Každopádně, výuka zemědělství byla vždy zážitková a velmi praktická. Zážitkové učení, které lze považovat za základ konceptu “praktické výuky”, není žádnou novinkou. Má své kořeny ve středověké Evropě, kdy mladý učeň musel před nástupem do praxe absolvovat odbornou stáž v rozmezí pěti až sedmi let. Je zřejmé, že doporučená doba pro stáž v zemědělství je delší než několik měsíců, i když nemusí trvat pět let.

Proč potřebujeme, aby se zemědělci a stážisté připravili na společnou práci a společné učení?

Je velmi důležité, aby bylo vzdělávání úzce propojeno s místními znalostmi. Nejde tedy jen o vzdělávací metodu samotnou, ale také o místně ukotvené učení a propojení vzdělávání s předáváním místních znalostí a dovedností. Jsme přesvědčeni, že rodinné farmy mají odpovídající zkušenosti a znalosti týkající se podmínek životního prostředí, kvality a života v půdě, teplotních rozsahů, srážek či podzemních vod. Vzhledem k tomu, že každé prostředí má svá vlastní specifika, která vycházejí jak z místních podmínek, ale také z průběžných změn klimatu, tak jsou to právě zemědělci, kteří udržují vědomí o přírodním prostředí svého regionu, a proto je důležité, aby je předávali dalším generacím zemědělců.

Je zřejmé, že metoda zážitkového učení a odborné přípravy představuje způsob propojování pracovních zkušeností se znalostmi praktikanta a neznamena pouhé přímé předávání předem daných informací. Proto je daleko vhodnější a důslednější volit takový postup, kdy se praktikanti přímo podílejí na utváření učebního plánu odborné praxe spolu se svým mentorem na farmě.

Co je projekt FARMTrain?

Cílem projektu FARMTrain je vytvořit sdílený evropský prostor pro výuku agroekologických zemědělských postupů. Hlavním cílem tohoto projektu je vytvoření inovativního praktického a dlouhodobého (nejméně tříměsíčního) vzdělávacího programu pro dospělé studenty a zemědělce-mentory zaměřeného na výuku přímo na farmách, které uplatňují agroekologické nebo ekologické postupy.

Stážistou na farmě se mohou stát nejen budoucí zemědělci, kteří chtějí skutečně začít hospodařit, ale i řada dalších osob, jako jsou městští nebo komunitní zahradníci, krajinní architekti, ekologové, politici nebo lidé, jejichž profese nemají se zemědělstvím nebo obhospodařováním půdy nic společného. Projekt je tedy velkou investicí do znalostí lidí na venkově i ve městech. Na druhé straně podporuje přenos znalostí od zemědělců k praktikantům, kteří nemusí mít s agroekologickými zemědělskými systémy žádné předchozí zkušenosti. FARMTrain bude otevřen všem bez ohledu na jejich původ, zkušenosti či vzdělání. Rozmanitost různých farem, ale i jejich rozmístění hrají důležitou roli při vytváření vhodných školících a vzdělávacích kapacit - vzdělávání na těchto farmách však vždy musí být vhodné pro dospělé praktikanty a poskytovat znalosti a dovednosti přímo v terénu při praktické každodenní práci na farmě.

Tento aspekt zdůrazňujeme zejména proto, že většina vzdělávacích či poradenských služeb v oblasti zemědělství je v Evropě velmi teoretická; vzdělavatelé a studenti jsou často odděleni od skutečné reality práce v zemědělství. Projekt proto usnadňuje komunikaci mezi zemědělci-mentory a potenciálními stážisty, neboť je zaměřen na vzdělávací, organizační a komunikační dovednosti všech, jak farmářů-mentorů, potenciálních stážistů, tak také akademiků a dalších vzdělavatelů.

Očekáváme také, že mezinárodní webová platforma FARMTrain přinese nárůst počtu vzdělávacích farem nejen v zemích, kde byl projekt zaveden, ale později i v celé Evropě. Tato přidaná hodnota podpoří nejen rozvoj dalších vzdělávacích farem, ale i jejich propojení na platformě FARMTrain.eu.

Praktické brožury projektu FARMTrain se mohou stát užitečnou pomůckou při dlouhodobém vzdělávání a školení dospělých, stejně jako inspirací při zakládání nových platforem pro vzdělávání zemědělců. Síť vzdělávacích farem s inovativním praktickým programem může být velmi odolná; vznik-

la totiž z potřeby a za přímé účasti samotných zemědělců. Měla by se tak zvýšit sebedůvěra zemědělců i jejich ochota rozjíždět nové projekty a pokračovat ve vzdělávání budoucích zemědělců.

Co je to agroekologické zemědělství a proč tento program agroekologii podporuje?

Změna klimatu je výzvou všem evropským zemím a jejich občanům. Proto je třeba přijmout okamžitá opatření ke zmírňování jejího dopadu. Jedním z hlavních zdrojů přispívajících k emisím CO₂ je potravinářský a zemědělský průmysl, což znamená, že Evropa i celý svět potřebují nové způsoby zemědělské praxe, produkce a spotřeby potravin, které budou dostatečně odolné, aby byly schopny této výzvě čelit.

Monokultury průmyslového zemědělství patří k odvětvím, která se na změně klimatu podílejí nejvíc. Proto je nejen žádoucí, ale víceméně nezbytné přejít na jiné zemědělské postupy. Přestože jsou mezinárodní konference o opatřeních v oblasti změny klimatu velmi důležité, nezabývají se změnou zemědělsko-potravinářského systému do té míry, aby dokázal lidi nasytit produkcí rozmanitých, místně vhodných a kulturně ukotvených druhů potravin a zároveň byl ohleduplný k životnímu prostředí, zemědělcům a jejich právům.

Proto v našem vzdělávacím modelu upřednostňujeme agroekologii, udržitelný způsob zemědělského hospodaření, který zmírňuje dopady potravinářského a zemědělského sektoru na změnu klimatu. Agroekologie je udržitelné zemědělství, které spolupracuje s přírodou a je jedním z přístupů, jež mohou zajistit systémovou změnu zemědělství. Kromě toho, že přináší udržitelné produkční techniky, tak současně zahrnuje a aplikuje všechny tři základní pilíře udržitelnosti: životní prostředí, společnost a ekonomiku.

- Životní prostředí agroekologie zlepšuje využitím způsobů produkce, které využívají spontánní přírodní procesy a prostředky a pracují synergicky s okolním prostředím, do hospodaření zahrnují i okolní ekosystémy a soustředí se na ochranu a obnovu půdy a odpovědné a cirkulární využívání vody a energie.
- Na ekonomiku agroekologie působí pozitivně zejména rozvojem nových farem v dříve opuštěných venkovských oblastech

evropských zemí, což představuje jednak impuls ekonomického rozvoje těchto okrajových regionů, ale také cestu k jejich širší společensko-ekonomické revitalizaci.

- Společenský rozměr agroekologie je obsažen zejména v ožívání venkova, rozvoji citlivosti společnosti k systémům prostředí, které nás přesahují a obklopují, ať už jde třeba o kořenový systém celého lesa nebo společenství horské vsi.

Závěrem, jak upozorňuje EHSV¹, zemědělství nás může i nadále živit pouze v případě, že budou zachovány naše přírodní zdroje. Toho můžeme dosáhnout jen promyšlenou kombinací maloplošného agroekologického hospodaření a přírodě blízké ekonomiky "lidských rozměrů".

Na co se stáže zaměřují?

Cílem projektu FARMTrain, který je inspirován agroekologickými principy, je snaha podporovat zemědělce a místní komunity, aby se stali aktéry a iniciátory změn v zemědělství. Tím, že posiluje roli zemědělců v předávací znalosti, rozvíjí místní dovednosti a napomáhá přizpůsobování zemědělských postupů specifickým sociálním, environmentálním a ekonomickým podmínkám v daném místě.

Proto se program stážování na farmách zaměřuje na předávání zkušenostních místních menších, obvykle ekologických, zemědělců budoucím farmářům, ale také lidem, kteří se chtějí zapojit do rozvíjení agroekologických postupů na dalších úrovních (poradci, politici, apod.). Výukou praxí mohou stážisté snáz porozumět nejen danému oboru, ale také specifickým potřebám a podmínkám každé lokality, kterou si pro svou stáž vyberou, navázat kontakt s místními, učit se od odborníků v oboru a vyzkoušet si vlastní pracovní limity. Závěrem chceme zdůraznit, že stáž v žádném případě není dobrovolnou prací, pracovní dovolenou ani ad hoc výpomocí na farmě. Cílem projektu je vytvořit podmínky pro vznik stážování, které zajišťuje dlouhodobou a skutečně praktickou výměnu informací a zkušeností mezi mentory z řad zemědělců a stážisty.

Struktura brožury

Cílem brožury, kterou držíte v rukou, je poskytnout veškeré potřebné informace týkající se administrativních a koordinačních záležitostí při poskytování nebo zajištění praktické stáže na agroekologických farmách v Evropě.

Na úvod jste se seznámili s východisky a logickým rámcem projektu FARMTrain. Následující část popisuje kritéria, cíle a přínosy stáže na agroekologické farmě, které by mohly motivovat zájemce o tuto cestu ke vzdělávání. Další části brožury pomohou farmářům-mentorům a stážistům připravit se na stáž na farmě. Konkrétně poskytují informace o administrativních požadavcích, které je třeba při realizaci stáže zajistit; jde například o koordinaci denního režimu na farmě, stanovení hlavních zásad pro stážisty, rozhodování o tom, které farmy stážistovi víc vyhovují, atd.

Poté následuje sekce věnovaná právním aspektům, jako jsou zákony a předpisy, které je třeba zohlednit pro bezpečný a odpovědný průběh stáže.

Nakonec brožura nabízí depozitář existujících programů stážování v Evropě, které již fungují delší dobu a mohou být inspirací a zdrojem důležitých zkušeností pro nové projekty stážování na farmách v dalších zemích.

¹ www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/european-agriculture-should-develop-towards-agroecology-0

2. Co je to stáž na agroekologické farmě?

Vize úspěšné stáže podle projektu FARMTrain

Stážista by měl na konci stáže získat potřebné dovednosti a znalosti pro vedení vlastní agroekologické farmy a navázat s farmářem-mentorem takový vztah, aby se s ním mohl v budoucnu radit při zakládání vlastního podniku. Farmář-mentor by měl být pro stážistu oporou, partnerem a měl by se sám dál rozvíjet v předávání znalostí a mentoringu.

Díky konceptu inkubačních farem, které jdou nad rámec samotného stážování, si budoucí zemědělci mohou vyzkoušet své plánované zemědělské podnikání přímo v terénu. FARMTrain chce především propojit zavedené farmy a zemědělce, kteří jsou ochotni poskytnout budoucím zemědělcům znalosti a prostor pro učení.

V dlouhodobém horizontu bude k rozšíření a prohloubení možností vzdělávání na farmách nezbytné vytvářet tyto inkubační farmy, jako jsou například Espaces Test Agricole (ETA) ve Francii nebo další iniciativy v Belgii, Velké Británii a jinde v zahraničí.

Jaké jsou výhody stáží pro zemědělce (a jejich rodiny)?

Zajištění odborné stáže u vás na farmě může do vašeho hospodářství přinést novou inspiraci či příjemnou společnost, stejně jako pomoc při zemědělských pracích za nižší mzdové náklady. Charakteristickým znakem stáže je však zejména vzájemná mezigenerační výměna.

Stáž pro vás může být přínosná i díky tomu, že přispíváte k dlouhodobějšímu cíli rozvoje udržitelného zemědělství předáváním znalostí a dovedností někomu, kdo o ně usiluje a váží si jich a kdo snad bude schopen je následně aplikovat v praxi. Pro některé farmy může být stáž dokonce cestou k získání nového spolupracovníka nebo nástupce. Zajištění stáží se může stát novou oblastí činnosti farmy, která může pomoci samotnou farmu udržet v chodu nebo rozvíjet další obory podnikání.

Noví lidé mohou farmu obohatit lidsky i společensky, stážisté mohou pocházet z různých sociokulturních prostředí, a tak pravděpodobně přinesou nové pohledy na každodenní rutinu, nové nápady a kontakty. Kromě toho

předáváním svých znalostí a zkušeností farmáři také významně přispívají ke vzdělávání nové generace zemědělců. A v neposlední řadě mohou najít nový smysl své činnosti a společenské uznání.

Jaké jsou výhody pro stážisty?

Dlouhodobá odborná stáž na farmě (ideálně po celou produkční sezónu) umožní stážistům vytvořit si velmi realistický obraz o zemědělství, často mnohem lepší než krátkodobá dobrovolnická práce nebo krátká stáž. Jediný způsob, jak získat manuální dovednosti a nezbytné zkušenosti, je skutečná praxe. Učit se od zkušeného praktika je nejlepší cestou ke znalostem, inspiraci, důvěře ve vlastní schopnosti a v neposlední řadě k realistickému pohledu na zemědělskou praxi.

Na fungující farmě si mohou stážisté otestovat svůj vztah k zemědělství, své schopnosti, ale také případná rizika bez vysokých počátečních investic do infrastruktury, půdy a dalších nákladů na rozjezd. Testování, vyhodnocování a přizpůsobování vlastního podnikatelského záměru po dobu stáže mu může dodat sebedůvěru a zkušenosti pro pozdější zakládání vlastního podniku.

Jaký je přínos pro společnost?

Udržitelné zemědělství potřebuje udržitelné farmy; to sice zní banálně, ale je to tak. Navíc ale vyžaduje odhodlané lidi, kteří zkoušejí a zavádějí udržitelné produkční, ale i distribuční modely. Výuka v zemědělských podnicích, kde se tyto modely již aplikují, a zajištění příležitostí k vyzkoušení a osvojení koncepce udržitelného agroekologického zemědělství jsou proto nezbytným krokem k řešení strukturálních problémů zemědělství. Tyto podniky pomáhají těm, kteří se rozhodnou věnovat se agroekologickému zemědělství nebo podobnému oboru podnikání, ale také mohou prospět i ostatním zemědělcům najít nástupce nebo agronomy, kterým mohou předávat své znalosti.

Nová příležitost - inkubační farmy

V celé Evropě se k podpoře začínajících podnikatelů využívají tzv. inkubátory. Koncept inkubátoru pro zemědělství však zatím nebyl jasně definován, nicméně modelové příklady inkubačních farem byly již vyzkoušeny ve Francii, Belgii, Anglii, Kanadě a USA.

Konkrétně se jedná o zajištění příznivého prostředí a prostoru pro zahájení činnosti, kde se budoucí zemědělci mohou stát podnikateli, vyzkoušet si a rozvíjet své projekty a zemědělské nápady.

Začínajícími podnikateli jsou zde lidé, kteří již dokončili nebo právě dokončují zemědělské vzdělání. Jedno až dvouletá fáze vzdělávání probíhá na vhodném zemědělském podniku, který nabízí potřebnou infrastrukturu pro praktické otestování nápadů začínajícího podnikatele. Kromě mentoringu jsou zde k dispozici inovativní podpůrné služby šité na míru. Vzdělávání budoucích zemědělců je nezbytné nejen pro překlenutí generační mezery a přebírání zemědělských podniků, které dosud nemají své nástupce; je to také způsob, jak oživit venkovské komunity a vytvořit pracovní příležitosti a inovace ve venkovských oblastech.

„Všichni mě ve stážování velmi podporují, protože vidí, že jsem opravdu šťastná a užívám si čas na farmě. Můj farmář je mi velkou oporou a trpělivě mi vysvětluje vše, co se právě dělá, to je pro mě velmi důležité, abych pochopila všechny souvislosti.“

*Adéla, stážistka na farmě Slunce dubem,
Česká republika*

3. Co by měli zemědělci zvážit při rozhodování o spolupráci se stážisty.

Je program stáží vhodný pro mě a pro můj podnik?

Důležitým aspektem stážování, který je třeba připomenout hned na začátku, je skutečnost, že stáž představuje značný závazek důvěry a komunikace, neboť stážista bude na farmě delší dobu žít a učit se. Zemědělci obvykle nemají možnost získat dovednosti v koordinaci a řízení stáží a právě s tímto se projekt FARMTrain a další místní projekty v jednotlivých zemích snaží pomoci. Poskytují zemědělcům významnou podporu a nástroje k tomu, aby stáž mohla proběhnout ke spokojenosti obou stran a byla přínosná pro zemědělce a nabídla bezpečnou a vhodnou vzdělávací zkušenost stážistům.

Zde je důležité zdůraznit, že jedním z nejdůležitějších aspektů, který by měl zemědělec-mentor zohlednit, je **ochota** podělit se o své znalosti a zkušenosti s lidmi, kteří se chtějí věnovat agroekologickému zemědělství. Kromě toho by měl zemědělec v první řadě zvážit, kdy je nejvhodnější období stáž na farmě zahájit a uskutečnit. A současně je třeba mít vždy na paměti, že stáž není dobrovolnou prací, pracovní dovolenou ani výpomocí na farmě; jejím cílem je vytvořit prostor pro sdílení informací a poznatků mezi zkušenými zemědělci a stážisty.

Jaké jsou výhody a nevýhody?

Stáže samozřejmě přinášejí zemědělcům řadu benefitů, ale mají i spoustu nevýhod. Při dobré koordinaci a přípravě mohou přínosy stážování na farmě výrazně převyšovat stinné stránky.

Z rozhovorů se zemědělci, kteří mají zkušenosti se stážemi, vyplývá, že stáže mohou být přínosné v následujících oblastech:

- **Sdílení práce:** Jednou z velkých nevýhod farmaření je izolace a nedostatek každodenního mezilidského kontaktu během pracovního procesu. Mít u sebe stážistu, který může mít a často také má s farmářem společné zájmy a problémy, sdílet s ním čas a pracovní proces, dokáže každodenní rutinu značně obohatit.
- **Sdílení půdy** s lidmi, kteří mají podobné vize a životní ideály, může zvyšovat spokojenost a radost z práce v zemědělství, ale

také snižovat možná rizika, jimž obvykle čelí farmy závislé na jednom člověku.

- **Získání pomoci:** stážista není plnohodnotný zaměstnanec, není možné ho tak vnímat, nicméně, je-li dostatečně motivovaný a dobře instruovaný, může farmáři přinést i významný pracovní užitek.
- **Získávání nových nápadů od lidí s různými zkušenostmi.** Stážista vás může obohatit svými znalostmi a zkušenostmi z jiných oborů. Stáže a obecně praktické vzdělávání nejsou jednosměrným procesem. To znamená, že vzdělavatel se může v určitých oblastech inspirovat a vzdělávat také od stážistů. Například stážista z jiného regionu se s vámi může podělit o jiné tradiční postupy nebo vás mladší generace stážistů může obohatit o jejich technologické dovednosti.
- **Kontakt s různými lidmi.** Stážisté jsou obvykle lidé s podobným kulturním a společenským zázemím; lze se tedy s nimi dobře dorozumět, nicméně vždy přinášejí své drobné odlišnosti, místní tradice či dokonce jazyk (pokud jde o cizince). Takové přínosy mohou farmáře a jejich rodiny významně obohatit. Výsledkem stáže tak může být třeba mezinárodní výměna či dokonce navázání nových přátelství.

K nevýhodám, které zkušení zemědělci obvykle uvádějí, patří:

- **Zrušení.** V průběhu období pandemie COVID-19 jsme si zvykli na velkou proměnlivost a nestálost jakékoliv situace. Je tedy velmi pravděpodobné, že se můžete setkat s častou změnou plánů a rušením připravených stáží ze strany stážistů. Je to samozřejmě nepříjemné, nicméně stáž bývá i pro stážistu obvykle velmi náročná a je dobře, pokud si může její realizaci dobře rozmyslet.
- **Rozdílná očekávání.** Pro farmáře může být zklamáním, jestliže stážista nakonec nesplní konkrétní očekávání. Stážisté mohou být lidé z různých kulturních a ekonomických prostředí; někteří třeba nejsou zvyklí na fyzicky náročnou práci, kterou farma vyžaduje. Má-li se takovým zklamaným očekáváním předejít, musí farmář budoucím stážistům podrobně vysvětlit jejich konkrétní úkoly, role a časový harmonogram a musí dbát na dodržování těchto ujednání po celou dobu stáže. Předvídatelnost práce, časové požadavky atd. jsou klíčem ke spokojenosti obou stran.

- **Placená práce.** Je třeba si hned na začátku ujasnit, že vzhledem k tomu, že stáž je vzdělávací zkušeností, je zřejmé, že není spojena se standardní peněžní odměnou. Nicméně pokrytí nákladů stážisty na cestovné, amortizaci oblečení atd. či kapesné může být předmětem dohody.

Jaké aspekty je třeba vzít v úvahu pro domácnost?

První, co by měl farmář-mentor zohlednit v souvislosti se svou domácností, je nabídnout stážistům základní vybavení k zajištění jejich základních potřeb. Úroveň pohodlí a potřeb do značné míry závisí na sociálním a kulturním zázemí každého člověka, takže neexistuje univerzální pravidlo, které by pokrylo všechny eventuality. Je normální, že potřeby a limity jednoho člověka se mohou lišit od potřeb a limitů stážisty. V každém případě je třeba uznat a zajistit tři základní linie: výživu, ubytování a hygienu.

Kvalita jejich zabezpečení hodně závisí na konkrétních potřebách každého stážisty, což znamená, že dobrá komunikace s každým novým stážistou je před zahájením stáže ve FARMTrain povinná. I když je pro stáže důležité promyšlené plánování, zachování flexibility ohledně přesných detailů praktického života stážisty, může oběma stranám umožnit lepší celkové využití času a úsilí.

Dalším aspektem, který by zemědělci-mentorovi pomohl vše připravit a zorganizovat před zahájením stáže, je sestavení krátkého seznamu kodexu chování. Zemědělec si může připravit krátký seznam "co se má a nemá dělat", který poskytne dobrý základ pro případná jednání se stážisty.

Co hledat u dobrého stážisty?

Jak bylo uvedeno výše, neexistuje univerzální model dobrého stážisty.

Stážista, kterého farma hledá do značné míry závisí na osobnosti farmáře -mentora a potřebách farmy a také na jejím fungování (např. typ produkce, vybavení, zapojení rodiny atd.). Farmáři-mentorovi usnadní výběr stážisty následující seznam atributů, které je třeba zohlednit před a během rozhodovacího procesu.

- a. Časový závazek:** zdá se, že je výhodnější zapojit a zorganizovat stáž s osobou, která bude mít od začátku jasno v tom, jak dlouho chce a může na farmě zůstat.
- b. Vzdělávací nabídka na farmě:** zkušenosti ukázaly, že stážisté většinou potřebují znát své úkoly a povinnosti vzdělávacího procesu.
- c. Rozvržení práce a odpočinku:** ve snaze zachovat rovnováhu mezi všemi aktéry by mělo být rozvržení pracovních/vzdělávacích úkolů a volného času od začátku naprosto jasné. To zajistí, aby stážista nebyl od prvního dne jen vyčerpaný prací.
- d. Odměna stážisty/stážistů:** je lepší přesně si určit počet stážistů, které můžete ve svých podnicích přijmout, a vyjasnit si jaká jsou očekávání stážistů. Těm totiž nemusí vyhovovat sdílení prostoru s ostatními; někteří stážisté se případně chtějí zapojit v páru nebo s přáteli či rodinou, atd.
- e. Bydlení:** je důležité mít vzájemně jasno o stavu ubytování, úrovni možného (ne)komfortu, o možných konfliktech či neshodách v běžném životě rodiny zemědělce, atd. Stážisté by se měli vybírat na základě jejich dobré vůle tyto případné problémy řešit.
- f. Strava:** zeptejte se potenciálních stážistů na potravinové alergie nebo speciální diety, ale také se snažte zjistit, jaké jsou denní možnosti výběru a jaká je na farmě běžná praxe ve stravování.

g. Stanovení základních principů: stážista, který se chce učit a zároveň se i pobavit, se bude muset řídit základními principy stážování na farmě, které mu musí farmář představit tak, aby mohl stážista dobře koordinovat svůj čas.

h. Budování důvěry a dobrá komunikace: někteří stážisté mohou potřebovat víc času na to, aby se ve své nové roli cítili komfortně. Pokud si všimnete, že stážista má problémy nebo že stáž nesplňuje jeho očekávání, zeptejte se ho a zjistěte, zda mu můžete nějak pomoci. Někdy stážisté chápou důvod potíží, ale nevědí, jak začít dané téma projednat. V takovém případě by jistě ocenili vaši vstřícnost.

4. Nábor stážisty

Pořádání stáže vyžaduje plánování, trpělivost a ochotu učit to, co člověk umí. Farmáři-mentori mají povinnost poskytovat stážistům instrukce a vysvětlovat nejen to, jak se věci na farmě dělají, ale také proč se dělají a jaký dopad mají všechny činnosti na farmě na životní prostředí, lidi, zvířata atd. Farmáři-mentori mají také povinnost zajišťovat ženám stejnou úroveň výuky jako mužům, pokud jde o takové dovednosti, jako je obsluha traktoru a základy mechaniky.

Tímto zaměřením na vzdělávání, nikoli na produkci nebo efektivitu, se stáže v zemědělských podnicích liší od běžného zaměstnání. Zaměstnanec na farmě vykonává jeden druh práce. Stážista však očekává vyváženou a rozmanitou zkušenost, na jejímž základě se naučí všechny aspekty vedení udržitelného zemědělského podniku. Nemusí to být nejrychlejší nebo nejefektivnější způsob práce, ale stážisté skutečně usilující o vzdělání v daném oboru budou s postupující sezónou stále více přispívat k produktivitě; je pravděpodobnější, že převzou odpovědnost, kterou jim farmář svěří.

Výhody a nevýhody

Stáž je výhodná pro obě strany. Pro stážisty je to příležitost získat cenné zkušenosti a prozkoumat zemědělství jako možnou kariéru (nemluvě o možnosti strávit příjemné léto v přírodě). Pro zemědělce-mentora mohou výhody zahrnovat:

- Získání zainteresované a motivované pomoci ze strany stážisty.
- Šance navázat nová přátelství nebo alespoň najít si společníka pro práci v terénu.
- Možnost najít nástupce v zemědělském podniku.
- Šance předat obrovské množství znalostí, které farmář během roku nashromáždil, a získat tak pocit ocenění své práce.
- Příležitost přispět k růstu udržitelného zemědělství na národní nebo dokonce mezinárodní úrovni.

Hostování stážisty má však i své potenciální nevýhody. Mezi ně patří:

- Dopad práce stážisty na produktivitu farmy během učební křivky stážisty (to znamená v počáteční fázi stáže, kdy se stážista učí pomalu).
- Riziko odchodu stážisty v polovině sezóny, což je aspekt, který lze jen těžko předvídat, i když se mu někdy lze i vyhnout.
- Investice do času a zdrojů potřebných k výuce stážisty.

- Bezpečnostní opatření a prevence úrazů musí být nejvyšší prioritou, protože rizika jsou mnohem vyšší. Pokud se na práci podílí nekvalifikovaná osoba, doporučuje se kvalitní systém pojištění.

Jak se rozhodnout

Nejdůležitější je, aby obě strany pochopily, že **stážisté nejsou levná pracovní síla**. Jsou tu především proto, aby se naučili agroekologickému hospodaření, a to především práci v terénu, diskusemi, četbou, exkurzemi, výzkumnými projekty a kontakty s ostatními stážisty a farmami. Kromě toho jsou na farmě také proto, aby pomohli farmáři-mentorovi zvládnout pracovní zátěž, zejména během hlavní sezóny. Ale to je vždy až druhotný účel!

Aby se farmář-mentor mohl kvalifikovaně rozhodnout, zda je pro něj pořádání stáže vhodné, musí si položit tyto otázky:

- Kolik času, energie a trpělivosti máte na školení a dohled nad nováčkem?
- Dokážete se přizpůsobit potřebám, schopnostem a osobnosti každého nového člověka?
- Jste připraveni se spřátelit se stážistou a po několika měsících se s ním rozloučit?
- Baví vás učit?
- Existují rodinné nebo zvláštní okolnosti, které by mohly přijetí stážisty ohrozit?
- Jste ochotni sdílet svůj domov, farmu a zkušenosti s ostatními?
- Jak dlouho se věnujete zemědělství? Pokud začínáte nebo hospodaříte druhým rokem, možná byste měli alespoň jednu sezónu počkat, dokud si nebudete jistější.
- Máte dostatek nástrojů a vybavení, které může stážista používat, a také knih a dalších materiálů, které mu poskytnou všestrannou zkušenost s výukou?

Jakmile budete mít vypracovaný plán vedení stážisty, najděte si podle něj stážistu, jehož potřeby a cíle odpovídají tomu, co můžete nabídnout. Při hledání vhodného stážisty vám mohou pomoci následující kroky.

- 1) **Napište inzerát**, který plně popisuje vaši nabídku stáže. Uveďte následující údaje:
 - Počet stážistů, které plánujete přijmout.
 - Datum zahájení a ukončení stáže.
 - Velikost a umístění vaší farmy, certifikační a odbytová struktura farmy a typ jejího provozu a pěstování.
 - Stručný životopis (váš a vaší rodiny, je-li to vhodné).
 - Popis práce, včetně pracovní doby, ubytování a odměny.
 - ak, kde a do kdy podat žádost.V inzerátu nepoužívejte odborné či slangové výrazy, pište srozumitelným jazykem pro někoho, kdo o zemědělství ví jen málo nebo vůbec nic. I když uchazeč stáž nezíská, může se alespoň něco dozvědět o udržitelném zemědělství. Stážisty si zajistěte včas, ještě před začátkem jarního shonu.
- 2) **Začněte inzerovat v prosinci** a stanovte termín uzávěrky na konec ledna nebo začátek února, abyste měli čas na pohovory s uchazeči.
- 3) **Pohovory naplánujte na únor**; mnoho studentů bude mít jarní prázdniny. Všechny pohovory proveďte během 3-5 dnů, abyste se mohli včas ozvat každému uchazeči.
- 4) **Do konce února dokončete své stáže**. Úspěšné uchazeče informujte co nejdříve, aby mezitím nepřijali jinou pracovní nabídku. Jakmile vám potvrdí, že se stáže na vaší farmě zúčastní, sepište smlouvu, kterou oba podepíšete.
- 5) **Propagujte svůj program** po celý rok. Nikdy nevíte, kdy se objeví ten pravý zájemce. Rozhodněte se, koho chcete, a podle toho inzerujte. Mezi místa, kam by měla reklama nejlépe zasáhnout požadované publikum, patří např:
 - Školy, vysoké školy a univerzity, zejména ty se zemědělskými nebo environmentálními studijními programy. Inzerát můžete nechat zveřejnit v internetové databázi pracovních nabídek školy nebo jej můžete vyvěsit ve školním kariérním centru či na nástěnce s nabídkami práce.
 - Zemědělské akce, jako jsou konference, veletrhy atd., které přitahují budoucí stážisty se zájmem o povolání v oblasti životního prostředí.
 - Inzeráty v místních novinách zas dokážou oslovit potenciální stážisty, kteří nemají přístup k počítači nebo nejsou připojeni ke škole.

- Příspěvek na webových stránkách nebo v newsletteru vaší farmy může povzbudit zákazníky, kteří již farmu znají, aby se stáže zúčastnili, nebo je můžete požádat, aby zprávu šířili dál.
- Rodina a přátelé mohou pomoci rozšířit informaci, že hledáte stážistu. Můžete se také zeptat bývalých dobrovolníků nebo bývalých stážistů. Pokud byla jejich zkušenost s vaší farmou dobrá, možná vám rádi pomohou.
- Zemědělské sítě a sdružení ekologických / biodynamických zemědělců, jako jsou (Demeter, Bioland, PRO-BIO atd.), mohou také propojit zemědělce a stážisty. Nebo můžete najít i síť vzdělávacích farem ve vaší zemi (viz seznam vzdělávacích programů na farmách v Evropě v přílohách).

Rozhovor se stážistou

Pro začínající zemědělce-mentory může být pohovor se stážisty jedním z nejtěžších úkolů. Mnoho lidí, kteří přijímají zaměstnance poprvé, si vybere kandidáta, který sice působí sympaticky a přátelsky, ale chybí mu dovednosti a temperament, které hledají. Zde je několik tipů, které by pohovor rozhodně měl obsahovat.

- Podrobně popište nabízenou práci. Zdůrazněte náročnost práce, dlouhou pracovní dobu a povětrnostní podmínky, za kterých bude stážista pracovat.
- Sdělte uchazeči, co očekáváte, jaká jsou vaše pravidla, a co stážista za svou práci dostane.
- Zeptejte se uchazečů, proč se zajímají o zemědělství a co si od stáže slibují.
- Pokuste se vyjádřit své přesvědčení a hodnoty, které se týkají zemědělství, a své místo v hnutí za udržitelné zemědělství. Pomůže to zahájit dialog, který odhalí, zda má uchazeč motivaci a odhodlání, které hledáte, a zda splňuje zásady vaší zemědělské filozofie a stylu výuky.

Je důležité, abyste po pohovoru nezbrzdili hledání stážistů. Zde je několik tipů pro následné kroky po pohovoru.

- Sdělte uchazeči, kdy mu oznámíte své rozhodnutí. Obvykle 3 až 10 dní vám oběma poskytne dostatek času na rozmyšlenou.
- Jakmile se rozhodnete, kontaktujte uchazeče s nabídkou co nejdříve. Není výjimečné, že uchazeč absolvoval pohovory i jinde.

Otálení by vás mohlo připravit o dobrou vyhlídku.

- Požádejte stážistu, aby nabídku přijal ústně, a poté mu zašlete uvítací dopis a kopii smlouvy o stáži (nebo jiného typu smlouvy, kterou používáte) k podpisu a navrácení.
- Pokud chcete přijmout stážistu na zkušební dobu (někteří zemědělci stanovují povinnou zkušební dobu, často týdně, po které obě strany vyhodnotí, zda se stáž hodí či nikoli), uveďte to písemně. V opačném případě předejte stážistovi spolu s uvítacím dopisem a smlouvou o stáži kopii vašich domácích pravidel a postupů, seznam věcí, které si má přinést, a údaj o tom, kdy jeho příjezd očekáváte.

5. Co musejí zvážit stážisté?

Jako stážista, který zvažuje stáž na farmě, si musíte dvakrát rozmyslet a zvážit různé aspekty. Měli byste být upřímní k sobě i k farmáři, že jste udělali vše pro to, aby stáž splnila očekávání obou stran.

- **Jaké jsou mé motivace a co je hnacím motorem mého nadšení?** Musíte si být jisti, že motivací pro vaši stáž není jen romantická představa pohodlného života v přírodě a na venkově se spoustou procházek po loukách, posezení ve stínu stromů a pozorováním zvířat klidně se pasoucích na pastvině. Čas na farmě takový někdy být může, ale často jde i o fyzicky a také psychicky náročnou práci s různými dovednostmi, které je třeba se naučit a společně zvládnout. Očekává se, že stážista se v blízké budoucnosti stane plnohodnotným farmářem, takže farmář-mentor by s ním měl pracovat jako se sobě rovným a vyžadovat víceméně stejný přístup, jaký má sám. Jste na to připraveni?
- **Jaké jsou mé fyzické schopnosti a předchozí zkušenosti?** Práce na farmě je určitě fyzicky náročná, většina z ní se odehrává venku, a to i za nepříznivých povětrnostních podmínek (silný déšť, mráz atd.). Připravenost pracovat vlastníma rukama je základním předpokladem pro úspěšné absolvování stáže. Na farmě se samozřejmě používají stroje, ale stážista se s nimi musí nejprve dobře seznámit, než mu bude umožněno je používat. Zamyslete se nad svými předchozími zkušenostmi s fyzickou prací, jak jste se při ní cítili,

„Je důležité, aby stážisté měli motivaci a chuť se učit, jinak stáž postrádá smysl. Stážista se musí zapojit do každodenního chodu nejen samotné farmy, ale také rodiny, protože tyto dvě složky jsou na rodinných farmách úzce propojeny.“

*Martin Rosenbaum, farma Lukava,
Česká republika*

zda vás naplňovala, zda jste se při ní cítili spokojení, pokud ano, měli byste být na práci na farmě dobře připraveni, je však třeba se smířit s tím, že zkušenost na farmě může být náročnější než například práce na zahradě.

- **Jak se mohu na stáž co nejlépe připravit?** Získejte co nejvíc informací o farmě, na které se chystáte stáž absolvovat, o její vizi, o tom, co dělá (pěstování zeleniny nebo chov dojnic představuje velký rozdíl v tom, co lze na farmě očekávat), a zda se do procesu zapojuje i rodina. Pokud jste v zemědělství úplný nováček, je dobré získat alespoň základní informace z literatury, případně i nějaké drobné zkušenosti (například z komunitních zahrad ve městě nebo jiných podobných zařízení). Napište si zcela konkrétně, co byste se chtěli během stáže naučit, a porovnejte to s tím, co daná farma dělá, a proberte to s farmářem-mentorem při prvním příjímáacím pohovoru. A naladte se na cestu učení, buďte připraveni klást otázky, i když se mohou zdát banální, vždy je lepší se zeptat, než zničit úrodu kvůli chybám. Očekávejte neočekávané, protože farmaření je vždy ovlivněno okolním prostředím, které může být velmi nepředvídatelné a proměnlivé.

■ **Seznam otázek, které je třeba zodpovědět před zahájením**

- **Co se chci naučit** - čím konkrétnější jsou otázky, tím lépe (oblasti mohou například zahrnovat: pěstování zeleniny, péči o zvířata, zpracování potravin, provoz zemědělské firmy atd.). Odpovědi na ně mohou výrazně ovlivnit to, jakou farmu si vyberete.
- **Jsem připraven pracovat fyzicky** 8 hodin denně 5-6 dní v týdnu? Obvykle venku i za špatného počasí (větrno, déšť, mráz)?
- **Chci se stát skutečným zemědělcem** nebo chci jen získat přehled o této práci z jiných důvodů? Pokud se chcete stát farmářem, musíte mít na paměti, že jedna sezóna (například 10 měsíců) by vám k získání potřebných zkušeností nestačila, ale museli byste absolvovat další teoretické kurzy v oblasti zemědělství a strávit alespoň 2-3 roky na ideálně různých farmách (v minulosti řemeslnické praxe trvaly až 7 let), abyste získali potřebné znalosti, dovednosti a zkušenosti.

- **Jsem připraven opustit svůj současný život** a žít v neznámém prostředí s cizími lidmi (často v rámci jejich rodiny)? Může být také psychicky náročné opustit život, na který je člověk zvyklý, a přijmout odlišný životní styl, který zemědělci obvykle vedou, ocitnout se v síti rodinných vztahů na farmě. Je dobré realisticky zhodnotit své možnosti a potřeby i v tomto ohledu, abyste předešli budoucím zklamáním na obou stranách.

6. Založení a vedení stáže na farmě

Začínáme - sepište si vizi a cíle stáže.

Než začnete nabírat, vést pohovory a vybírat prvního stážistu, věnujte nějaký čas přípravě programu stáží, který bude odpovídat vašim potřebám. Pokud tak učiníte s dostatečným předstihem, budete mít všechny informace, které potřebujete k řádné inzerci a k zodpovězení otázek potenciálních kandidátů.

Objasněte svá očekávání a zásady týkající se následujících bodů:

Časové závazky

- Kolik hodin práce se očekává za běžný den nebo týden?
- Kdy začíná a končí pracovní den? Jsou víkendy volné?
- Kolik dní dovolené (pokud vůbec) stážista dostane? Stážisté potřebují čas na odpočinek a možnost setkávat se s rodinou a přáteli.
- Jak flexibilní je rozvrh? Existují určité časové úseky, kdy je možné naplánovat schůzky, návštěvy, atd.?
- Kdy by měl stážista během sezóny očekávat delší pracovní dobu?

Vzdělávání

- Jaké exkurze, knihy, workshopy nebo jiné příležitosti nabídnete k naplnění vzdělávací cílů vašeho stážisty?

Práce

- Kolik stážistů chcete? Na jak dlouho? Chcete někoho krátkodobě, na celou sezónu nebo na několik sezón?
- Zvažte jak velký může být rozsah zapojení stážisty na vaší farmě.

Výuka stážisty

Chcete-li být efektivním mentorem, zamyslete se nad svou filozofií zemědělství a nad tím, jak byste ji mohli vyučovat. Položte si tyto otázky:

- Proč farmaříte?
- Proč hospodaříte udržitelně?
- Co vás přimělo začít farmařit?
- Jak se rádi učíte? Tím, že vám to někdo ukáže? Tím, že si to sami vyzkoušíte? Čtením?
- Jak jste se naučil hospodařit vy a co vám v tom pomáhalo?
- Co byste při výuce stážisty udělali jinak?

Práce v hlavní sezóně

- Bude jeden stážista stačit? Může to znamenat, že se bude cítit osamělý?
- Jaké dovednosti nebo předchozí zkušenosti by byly pro stážistu užitečné?
- Jaké úkoly bude stážista plnit?
- Jaké dovednosti ho budete učit?
- Jaké vybavení a oblečení (boty, oblečení do deště atd.) si stážista musí vzít s sebou? Co poskytnete vy?

Bydlení

- Pokud poskytnete ubytování a stravu, je bydlení bezpečné, zdravé a pohodlné? Je v něm regulovaná teplota? (Bude v přívěsu nebo nevytápěné chatě na jaře nebo na podzim dostatečné teplo?). Kolik je zde soukromí? Hluk?
- Poskytnete ložní prádlo a ručníky, nebo očekáváte, že je přinese stážista? Kdo převléká ložní prádlo a kdo uklízí?
- Jaké domácí práce budete od stážisty očekávat?
- Jsou ve vaší domácnosti místnosti, které by stážista mohl volně využívat? Zejména jde o kuchyň, koupelnu?
- Jsou na farmě místa pro odpočinek nebo relaxaci?
- Pokud máte počítač, umožníte stážistům ho používat k přístupu na internet nebo ke kontrole e-mailu?

Potraviny

- Jakou část stravy pro stážistu zajistíte? Jaké jsou podmínky stravování a vaření?
- Budete jídlo připravovat společně, nebo budete vařit odděleně?
- Jak jste ochotni vyhovět speciálním stravovacím potřebám stážisty?

Základní pravidla

- Jak se bude stážista pohybovat? Na kole? Autem? Bude mít stážista přístup k vozidlům farmy pro osobní účely nebo pro účely související s farmou?
- Jaká případná omezení se týkají návštěv?
- Jaké jsou možnosti přespání pro hosty? Některé farmy vyžadují, aby návštěvníci, kteří se zdrží déle než několik dní, pomáhali na farmě.
- Poskytujete ubytování i s domácími mazlíčky?
- Povolíte kouření, konzumaci alkoholu nebo užívání drog? Jak o tom budete se stážistou komunikovat?
- Co očekáváte od přístupu, spolupráce a celkového chování?
- Jaké jednání nebo chování je důvodem k ukončení pracovního poměru?
- Jak dlouhou výpovědní lhůtu musí stážista před odchodem dodržet?
- Jak minimalizujete konflikty a podporujete otevřenou komunikaci?
- Jak se budou řešit stížnosti?
- Budete vést nějakou evidenci stáže a kdo ji bude kontrolovat, jak často?
- Jak a kdy budete poskytovat zpětnou vazbu a hodnocení?

Komunikace se stážisty během jejich pobytu na farmě

Je důležité pěstovat dobrý vztah mezi zemědělcem-mentorem a stážisty, aby měli oba pocit, že mohou vyjádřit svůj názor a být vyslyšeni, a aby se každý problém řádně řešil a nebyl zasunut pod hromadou povinností a práce. Klíčová je jasná komunikace, velmi se doporučuje, aby komunikace byla založena na správné zpětné vazbě, která není kritikou nebo hodnocením. Zpětná vazba má některé zásadní vlastnosti, které mohou při jejich dodržování pomoci vyjasnit mnohá nedorozumění a konflikty.

Jak poskytnout správnou zpětnou vazbu?

Je nezbytné poskytovat zpětnou vazbu pouze tehdy, když je druhá osoba schopna ji přijmout, a přizpůsobit formu a obsah sdělení schopnostem a znalostem příjemce. V ideálním případě by měla následovat bezprostředně po vyjádření názoru (nebo v blízké budoucnosti, kdy např. ustoupí silné emoce), kdy si aktéři situaci dobře pamatují (to platí zejména pro mladé lidi). Poskytovatel (typicky farmář-mentor) by měl s dostatečným předstihem promyslet, čeho chce zpětnou vazbou dosáhnout, a zaměřit pozornost stážisty právě na tento aspekt.

Při poskytování zpětné vazby je vhodné dosáhnout komunikační rovnováhy: mělo by jít o dialog, v němž může stážista popsat své jednání a vyjádřit své pocity a zkušenosti. Přílišná snaha o pochopení emocí ale není vhodná a může omezit vyjadřování toho kdo zpětnou vazbu poskytuje (obvykle farmář). Nikdy nesmíme přestat respektovat osobnost, myšlenky a názory stážisty, jakkoliv s nimi nemusíme souhlasit. Komunikace by v ideálním případě měla vést k pozitivním výsledkům.

Obsah sdělení při poskytování zpětné vazby by proto měl:

- být věcný,
- zaměřit pozornost určitým směrem,
- umožnit dialog,
- umožnit sdílení pocitů a zkušeností,
- v případě potřeby popisovat kriticky jen konkrétní chování či činnost, nikoliv osoby samotné,

- poukázat na důsledky takového chování, aby bylo možné najít společné řešení,
- být diskrétní, nešířit obsah takového rozhovoru například mezi další spolupracovníky či v rodině,
- být otevřeně formulovaný. Je třeba respektovat právo stážisty rozhodnout se, zda chce své chování změnit, nicméně to neznamená, že farmář musí strpět chování, které je v rozporu s jeho představou a v takovém případě (zejména jde-li o opakované jednání) je dobře uvažovat o ukončení spolupráce.

7. Zákony a předpisy, které je třeba vzít v úvahu

Jak a zda platit stážisty?

Obecně se uznává, že stáž není a neměla by být typem zaměstnání, stážista je učící se osoba s jinými cíli než je budování podniku zaměstnavatele. Proto se otázka plateb přesouvá do jiné roviny, než je placení za výkon nebo čas. Nicméně je zřejmé, že stážista by měl být nějakým způsobem odměňován, aby byly alespoň pokryty jeho náklady spojené se stáží (tj. cesta na farmu, opotřebení jeho oděvu, amortizace vybavení kterou využívá při pobytu na farmě, apod.) nebo aby byl nějakým způsobem ohodnocen jeho přínos pro chod farmy.

Právní způsoby, jak by měla být taková platba upravena, se budou lišit stát od státu nebo dokonce regionálně; lišit se mohou též podle typu vztahu mezi stážistou a zemědělským podnikem (odborná stáž při škole je upravena školským zákonem a tu zde nyní neřešíme).

Otázku, zda platit či nikoliv, kolik a za co, je třeba detailně projednat mezi farmářem-mentorem a stážistou. Důležité je, aby se obě strany cítili spokojeny s nastavením pravidel odměňování, a aby tuto spokojenost dlouhodobě prověřovaly, neboť obvykle na začátku přijatá pravidla mohou být problém po několika měsících, kdy se ukáže skutečná praxe. Tenká hranice mezi vykořisťováním a nevykořisťováním do značné míry souvisí s mírou uvědomění a aktivitami farmáře-mentora v péči o blaho stážisty, s kvalitou vzdělání a s celkovými zkušenostmi, které stážista výměnou za svou práci získává. Toto téma obvykle dalece přesahuje prostý peněžní vztah.

V každém případě je vždy dobré hledat odpovědi na následující otázky:

- Pokud můžete nabídnout peněžitou odměnu, jaká bude její výše?
- Bude podléhat zdanění nebo jiným odpočtům? Jak bude formálně ukotvena?
- Jak často (v jakých intervalech) bude vyplácena?
- Některé farmy nabízejí v průběhu sezóny zvýšení odměny, které odráží rostoucí kompetence a odpovědnost stážistů. Jiné poskytují bonus stážistům, kteří zůstanou až do konce sezóny.

Jaké jsou právní aspekty vztahu mezi zemědělcem a stážistou (vztah zaměstnavatel-zaměstnanec / dobrovolnická smlouva / něco jiného)?

Vztah mezi stážistou a zemědělským podnikem lze navázat řadou smluvních vztahů vhodných pro různé situace. Níže je uveden seznam smluvních vztahů, které se v praxi nejčastěji používají.

Dohoda o vzdělávání

- Občanskoprávní vztah (nepojmemnovaná smlouva podle občanského zákoníku).
- Vhodné pro zahájení dlouhodobého vzdělávání bez nutnosti zaměstnání.
- Vhodné např. pro studenty, kteří jsou státními pojištěnci a nejsou povinni platit sociální pojištění.
- Umožňuje farmě hradit náklady stážisty.
- Může stanovit odpovědnost stážisty za případnou škodu.
- Inspektorát práce ji může vykládat jako skrytou pracovní smlouvu, pokud je dlouhodobějšího charakteru.

Pracovní smlouva

- Pracovněprávní vztah (pracovní smlouva, dohoda o provedení práce).
- Upraveno zákoníkem práce.
- Je vhodná spíše tam, kde je stážista více zaměstnancem, tedy pro skutečně dlouhodobé stážování.

Smlouva o dobrovolnické činnosti

- Upraveno občanským zákoníkem.
- Vhodné pro krátkodobé stáže.
- Umožňuje úhradu výdajů stážisty.
- Stanovuje povinnosti stážisty.

Pojistné aspekty související se stážemi

Stážisté/stážistky

Pojištění

V klasickém pracovním poměru nebo na základě dohody o provedení práce lze škody způsobené zaměstnancem zaměstnavateli pojistit až do určité výše podle ustanovení zákoníku práce. Zákon stanoví limit pro pojištění hmotné odpovědnosti ve výši 4,5 násobku průměrné hrubé mzdy. Tento produkt zahrnuje škody způsobené zaměstnanci, včetně škod na motorových vozidlech a strojích; na ostatní škody se vztahují výluky. Zaměstnavatel využívá toto pojištění např. ke krytí výše uvedených spoluúčástí a drobných škod, které by zasahovaly do jeho pojistného plnění.

Pokud stážista pracuje na farmě v rámci dohody o spolupráci nebo praktické výuky, může být případná škoda pojištěna prostřednictvím pojištění odpovědnosti: účastníci programu "Staň se zemědělcem" jsou pojištěni prostřednictvím pojištění odpovědnosti, které uzavírá garant programu Asociace místních potravinových iniciativ, zatímco stážisté vykonávající práci na farmě mimo program "Staň se zemědělcem" si mohou uzavřít vlastní pojištění odpovědnosti. Případné škody způsobené během školení jsou kryty tímto pojištěním, pokud nespadají do některé z kategorií výluk (například škody na motorových vozidlech zemědělské techniky), které jsou kryty povinným pojištěním odpovědnosti nebo havarijním pojištěním konkrétního zařízení.

Pojištění zemědělců

Každá farma by měla mít sjednané pojištění odpovědnosti za škodu. To kryje škody způsobené pojištěním, jeho zaměstnanci a všemi oprávněnými osobami při výkonu povolání na majetku, zdraví a životě třetích osob, včetně škod způsobených zaměstnanci, finančních ztrát třetích osob, nákladů řízení, škod na životním prostředí, regresu zdravotních pojišťoven atd. Toto pojištění se vztahuje na činnosti uvedené v živnostenském rejstříku nebo jiném platném oprávnění, které podnikatel předloží při sjednání pojištění.

Zemědělec je samozřejmě povinen platit zákonné pojištění pro případ pracovních úrazů a nemocí z povolání za každého zaměstnance.

V případě, že zemědělci vlastní své stroje, mají buď uzavřené havarijní pojištění - pro stroje, které mají registrované SPZ (i zde platí povinné ručení), a pro stroje bez SPZ existuje pojištění zemědělské techniky (obdobu havarijního pojištění). Krytí je obvykle "all-risk" (tj. všechny živly, krádež, vandalismus, poškození z nedbalosti) a vzhledem k cenovému rozpětí je obvykle vyšší spoluúčást, ale zohledňuje se i opotřebení strojů.

Větší zemědělci mají obvykle zemědělské pojištění, které kryje ztráty na úrodě způsobené přírodními živly (příliš mnoho deště, mráz, příliš málo deště...) a také ztráty na hospodářských zvířatech.

8. Jak FARMTrain pomáhá nováčkům při zahájení projektu

Budoucí zemědělci potřebují praktické dovednosti, které jim poskytne mentoring a vzdělávací příležitosti přímo na úrovni farmy mezi zavedenými zemědělci a těmi, kteří chtějí začít hospodařit na školících farmách, tedy stážisty. Na rozdíl od neformální stáže je cílem projektu FARMTrain usnadnit zájemcům vstup do zemědělství tím, že dostanou příležitost vyzkoušet, přizpůsobit a rozvinout svůj podnikatelský model v reálném prostředí za pomoci mentorů a externích vzdělavatelů.

Toto vzdělávání má být posledním krokem před zahájením vlastní zemědělské činnosti. Prostřednictvím propojování farem a stážistů - budoucích zemědělců si projekt klade za cíl toto vzdělávání zprostředkovat a zajistit na Evropské úrovni.

A to zejména poskytováním praxí v terénu! Tento aspekt se zde opakovaně zdůrazňuje proto, že většina školení nebo poradenských služeb v evropských zemích je stále výrazně teoretická; mezi školiteli a studujícími často existuje "propast reality". FARMTrain poskytne praktický návod, jak vybudovat praxi na farmách a jak předat znalosti farmářů dospělým studujícím (stážistům). Nezaměřuje se pouze na profesionály, ale zahrnuje také výměnu znalostí mezi profesionály a dalšími zúčastněnými stranami, jako jsou hobby zemědělci, komunitní nebo městští zahrádkáři, kteří chtějí začít podnikat v zemědělství.

Stáž ve FARMTrain je úspěšná, pokud se stážista cítí připraven založit vlastní podnik, řídit farmu nebo se stát partnerem, který bude řídit novou činnost v rámci stávající farmy. Dalším možným přínosem odborné stáže je nástup na farmu nebo spíš získání postavení rovnocenného obchodního partnera na stávajících farmách. Zkušené zemědělce a nováčky se navzájem poznají a díky času strávenému v rámci stáže dostanou šanci konkretizovat budoucí spolupráci.

Hlavním cílem je vždy příprava na zahájení nového zemědělského podnikání. Rozdíl oproti jiným poradenským službám pro začínající podnikatele spočívá v tom, že v rámci projektu FARMTrain se nejen hodnotí samotný nápad a jeho základní obchodní model, ale také se testuje v reálném kontextu prostřednictvím dlouhodobé stáže na mentorské farmě. Tím se do centra pozornosti dostává nejen každodenní rutina a realita agroekologicky hospodařícího zemědělce, ale i regionální kontext, kde se produkty vyrábějí, zpracovávají a prodávají. Takto mohou noví účastníci zakořenit své podnikání již v rámci regionu a vyzkoušet si jeho proveditelnost z hlediska ekosystému a cílového trhu.

Praktický příklad fungování stáže:

Hannes je vystudovaný pedagog, ale získal již řadu zkušeností na farmách, absolvoval i několik delších pobytů na farmách v rámci programu WWOOF¹ a nyní si chce splnit svůj sen a spravovat luční sad na stávající farmě s produkcí ovoce a výrobků z něj, která funguje v rámci modelu komunitou podporovaného zemědělství (KPZ)². Navštíví platformu FARMTrain, přečte si informace o této myšlence a shlédne videomedailonky několika bývalých stážistů. Hledá vhodný podnik na mapě Braniborska, protože právě v tomto regionu chce v budoucnu žít. Jelikož má velmi specifický vyhledávací dotaz, filtruje zobrazené farmy podle "pěstování ovoce", "KPZ", "zpracování produktů", "Braniborsko", "hledá nástupce nebo partnera". Bohužel se mu nezobrazí žádné výsledky, a tak hledá v následujícím seznamu farmy, které mají zájem o založení pobočky ovocnářství a fungují v režimu KPZA. Najde dvě farmy v požadovaném regionu a napíše jim. Hannesův profil se farmám zobrazí a domluví si schůzku. Mezitím Hannes kontaktuje organizaci, která se v Německu věnuje péči o nové zemědělce (viz seznam níže), aby s ní probral svůj nápad a podnikatelský model. Po vzájemném seznámení se jedna z farem a Hannes dohodnou na stáži na farmě, najde se mentor v ovocnářství a místní vzdělávací instituce zajistí další podporu (poradenství, teoretické vzdělávání apod.).

Na začátku stáže místní farma a Hannes zkoumají již existující luční sady v regionu, které by bylo možné pronajmout. Hannes také navrhne stávající skupině KPZ doplňkovou službu pěstování ovoce a výrobu moštu a představí své finanční potřeby pro založení tohoto záměru.

Protože v regionu nejsou žádné sady k pronájmu, rozhodnou se založit nový sad na nevyužívaném pozemku v blízkosti farmy. Pro překlenutí doby, než bude nová sadová louka v produktivní fázi, je vytvořen projekt spolupráce s místními úřady. Hannes sklídí a prořeže stávající jabloně, vysazené jako kompenzační opatření. Týdenní sezení s externím mentorem pomáhají Hannesovi vytvořit model produkce a zpracování ovoce. Během prvních měsíců Hannes absolvuje několik kurzů o managementu a účetnictví a také zahájí vlastní školení, aby se stal profesionálním sadařem ovocných stromů.

Skupina KPZ s Hannesem vypracují interní dohodu o způsobu začlenění ovoce a moštu do distribučního systému KPZ. Po prvním roce a sklizni je Hannes pozitivně naladěný na zahájení vlastního projektu, ale rozhodne se zůstat ještě jeden rok na stáži, aby se dozvěděl víc o přímém marketingu a místních možnostech. Jeho plánem je pokračovat v zásobování regionálních KPZ ovocem, ale také prodávat mošt na trzích a v menších obchodech, případně i ve větších městech.

Skupina KPZ při farmě, která Hannesovi poskytla stáž získala pro své členy další produkt a nyní ví o možnostech spolupráce s dalšími poskytovateli potravinářských produktů z regionu. Dostali se také do kontaktu s místními úřady, což jim otevřelo nové možnosti ohledně další půdy a kompenzačních opatření na již obhospodařované půdě KPZ. Hannes se již cítí jistý svými schopnostmi a odbornými znalostmi, stejně jako svým nápadem, který funguje a je připraven rozvinout vlastní hospodářství.

1 Světová síť dobrovolnických pobytů na ekologických farmách v ČR k dohledání pod www.wwoof.cz

2 Více o systému KPZ na www.kpzinfo.cz

9. Stávající programy stáží v Evropě

Stručný výzkum je shrnutím stávajících projektů zabývajících se podobnými opatřeními v zemědělských podnicích v celé EU a ve Spojeném království. Kritéria, která byla použita pro výběr:

1. Stáže probíhají přímo na farmě.
2. Stáže jsou zaměřeny na dlouhodobé vzdělávání.
3. Zaměřují se na agroekologické metody hospodaření.
4. Program je nízkoprahový a umožňuje snadné zapojení všem.
5. Cílem je vzdělávat a "vychovávat" nové zemědělce.

Geograficky jsme se omezili na členské země EU a Spojené království, nezahrnuli jsme podobné programy v Americe nebo Austrálii. U jednotlivých projektů jsme se zaměřili na strukturu, délku trvání, výstupy a cíle, metody vzdělávání, vstupní poplatky a také na způsob prezentace.

Vyhledávání vychází z informací z databáze, kterou jsme vytvořili a která obsahuje další informace, jako je seznam partnerských projektových organizací a také význam pro projekt FARMTrain - výběr vhodných kandidátů pro budoucí spolupráci a členů budoucí platformy.

SPOJENÉ KRÁLOVSTVÍ

Mentoringový program pro farmy

Projekt, který tvoří skupina několika organizací, probíhá od roku 2020 a probíhá každoročně. Cílem projektu je ověřit vzdělávání v devíti měsíčním cyklu. Program má propojit účastníky se zkušenými praktiky a vést k vzniku nových podniků a řešení potenciálních problémů. Je určen pro zájemce, kteří podnikají (nebo se k takovému kroku rozhodli) méně než pět let. Účastníci jsou rozděleni do několika malých skupin a zároveň absolvují individuální školení. Semináře probíhají formou společných setkání a webinářů. Účastnický poplatek činí 200 liber nebo 150 liber, pokud je účastník členem organizací Landworkers' Alliance, OrganicGrowers Alliance, CSA Network UK, Ecological Land Coop.

Webové stránky projektu: <https://landworkersalliance.org.uk/mentoring-2/>

Klíčová slova: Mentoring, noví účastníci, pilotní projekt, párování, experimentování, zemědělci, noví zemědělci

Sít' FarmStart

Za projektem, který v současné době probíhá, stojí sdružení několika organizací a zemědělských podniků. Projekt by měl pomoci překonat některé překážky, s nimiž se budoucí zemědělci mohou potýkat. Zaměřuje se spíše na farmářské inkubátory než na samotné vzdělávání. Spolupracuje se Svazem pracovníků na půdě a dalšími členskými organizacemi, které řídí jednotlivé "farm-start" a "farm-incubation" projekty. Cílem je připravit soubor osvědčených postupů a dobré praxe a podpořit vytváření nových příležitostí. Projekt je důležitou vstupní cestou do zemědělství a vyplňuje mezeru v možnostech pro nové účastníky. Pro většinu lidí bude zapojení do projektu FarmStart následovat po nějaké formě školení a získání pracovních zkušeností na farmě a poskytne jim několik let, během nichž si budou moci reálně vyzkoušet své nápady, než sami podniknou další kroky k založení vlastního podniku na dlouhodobých základech. FarmStart poskytuje lidem skvělou příležitost vyzkoušet si své zemědělské a pěstitelské nápady v chráněném prostředí a zároveň si vybudovat znalosti, dovednosti, sebevědomí a zkušenosti, které jim umožní postoupit dál a pracovat na vlastní farmě nebo tržní zahradě. Díky přístupu k půdě, trhům, vybavení a školení přebírají FarmStarts od začínajících podnikatelů v klíčových počátečních fázích velkou část finančního rizika a stresu a umožňují jim soustředit se na to, jaký druh podnikání jim bude nejlépe vyhovovat. Vizuální prezentace je pro uživatele trochu matoucí, protože na jedné stránce je mnoho odkazů, na které se dá kliknout.

Webové stránky projektu: <https://landworkersalliance.org.uk/farm-start-network>

Příručka Jak založit FarmStart: <https://landworkersalliance.org.uk/wp-content/uploads/2018/10/Farm-Start.pdf>

Partneři projektu/členové sítě: Inkubátory: Stroud Starter Farm, Earth Trust, Stream Farm, Locavore, Bristol Food Producers, LESS.

Klíčová slova: Sít', partneři, organizace, začínající farmy, inkubátory

Tamar Grow Local

Projekt organizace Tamar Grow Local, která zahájila poskytování zahradnických plošek v údolí Tamar s názvem Mill Lane Acres. Projekt je zaměřen na nové pěstitele, kteří chtějí získat přístup k pozemkům o rozloze 4-10

tisíc metrů čtverečních, aby mohli nastartovat své podnikatelské záměry při pěstování ovoce, zeleniny a květin. V roce 2018 se v Mill Lane Acres nacházeli 4 malí podnikatelští nájemci, včetně vinice, 2 tradičních tržních zahrad a rozvojového sadu. Tamar Grow Local poskytuje pozemky, podporu a poradenství i pomoc s distribucí čerstvého ovoce a zeleniny. Účastnický poplatek činí 500 liber ročně a je splatný jednorázově nebo ve dvou půlročních splátkách. Projekt využívá "pěstitelského mentora".

Webové stránky projektu: <https://www.tamargrowlocal.org/Farm%20Start>

Klíčová slova: inkubátor, mentoři, podnikatelský plán, služby, pronájem, zahrada.

Organic Lea

Organic Lea je farma, která nabízí různé vzdělávací kurzy. Cílem je získat víc pěstitelů se zkušenostmi s cílem zvýšit nabídku místních udržitelných potravin v okolí Londýna. Nabízí kurzy ekologického zahradničení, komunitních, zahradnických prací, atd. Cílem je doplnit databázi začínajících farem projektu o zkušené pěstitele, kteří jsou připraveni pustit se do vlastních projektů, a poskytnout jim podporu šitou na míru, včetně poradenství, kontaktů, možností školení, přístupu k půdě, odbytu, atd. Účastnický poplatek je určen pro nezaměstnané. Projekt má přesně definované role dobrovolníků. Má zajímavé popisy a metodiky.

Webové stránky projektu: <https://www.organiclea.org.uk/we-help-you-grow-your-own/farm-start/>

Metodiky: <https://www.organiclea.org.uk/2017/02/trainee-roles-2017/>

Mentorský systém: www.organiclea.org.uk/volunteering/buddies/

Klíčová slova: přístup k půdě, příměstské oblasti, místní úřady, noví pěstitelé, školení, dobrovolníci, komunitní zahrada, přístup k půdě

Kindling Trust

Běžící projekt organizace Kindling Trust. Pronajmíte si si až 1000 m² a vyzkoušíte své pěstitelské dovednosti a podnikatelské nápady. Pokud se osvědčí jako životaschopné, mohou se každoročně rozšiřovat. Někteří pěstitelé v rámci tohoto projektu pracují sami, jiní s přáteli nebo rodinou

a v závislosti na tom, co pěstují, tráví péči o své plodiny od několika hodin až po několik dní týdně.

Program zahrnuje školení v učebně, které se zabývá klíčovými tématy pro ekologické pěstování v komerčním měřítku - od budování a udržování zdravé půdy přes boj proti škůdcům a chorobám v ekologickém systému až po plánování plodin pro komerční pěstování. Zamýšlejí se také nad dalšími stránkami vedení vlastního podniku: od tvorby cen přes vedení účetnictví až po práci s dobrovolníky. Praxe formou práce po boku zkušeného pěstitele je zajištěna na poli po celý rok. Projekt poskytuje přístup k cenově dostupné půdě, společnému vybavení, školení a rostoucímu odbytu. Vizualní prezentace projektu je velmi dobrá a pozitivní (vize, širší společnost, co dál), protože dokonale kombinuje sociální atributy projektu, jako celistvý projekt, a nabízí plán do budoucna.

Webové stránky projektu: <https://kindling.org.uk/farmstart>

Klíčová slova: pronájem, pěstitelé, farmářský obchod, místní, půda

Mach Maethlon

Organizace Mach Maethlon zahájila v roce 2020 projekt Pathways to Farming (Cesty k zemědělství) jehož prostřednictvím se snaží zvýšit počet producentů zeleniny v oblasti Severního Powysu a vytvořit nové odbytové kanály pro místní produkty. Školitelka Emma Maxwellová pracuje s 12 stážisty a učí je zahradnickým dovednostem potřebným pro komerční produkci zeleniny a poskytuje jim poradenství při pěstování na malých pozemcích tzv. "mikrofarem". Záměrem je, aby tyto stážisté v budoucnu přešli k většímu rozsahu produkce s využitím podnikatelských plánů, které si připravují v rámci projektu. Koordinátorky projektu Katie Hastingsová a Jodie Griffithsová pracují v Machynllethu a Newtownu na mapování místní potravinové ekonomiky. Pracují na rozvoji nových trhů a nových prodejních modelů, které umožní prodávat víc lokálních potravin. Projekt má na svých webových stránkách užitečnou sekci "seznamte se s pěstiteli".

Webové stránky projektu: <https://www.machmaethlon.org/pathways-to-farming>; <https://www.machmaethlon.org/building-our-local-food-economy>

Klíčová slova: pronájem, pěstitelé, farmářský obchod, místní, půda

Earth Trust

Dlohodobě běžící projekt Farm Step organizace The Earth Trust, která zajišťuje přístup k pozemkům pro zemědělské podnikání, které odpovídá cílům The Earth Trust v oblasti ochrany přírody. V projektu Farm Step organizace vyzývá potenciální zemědělce k předkládání návrhů na využití pozemků a infrastruktury v jižním Oxfordshire. Kromě toho, že zájemci musí předložit věrohodný obchodní plán, budou vybíráni podle i podle dalších kritérií. Iniciativa je založena na udržitelném obhospodařování půdy a podpoře ekonomicky životaschopného a nezávislého zemědělství. Zaměřuje se zejména na lidi, kteří jsou v současné době vyloučeni ze zemědělství kvůli ceně a (ne)dostupnosti půdy nebo nedostatku dovedností. The Earth Trust nabízí půdu s výhodnými podmínkami nájemní smlouvy a také možnost pracovat po boku komunity dalších podobně smýšlejících ekologických podniků.

Ve srovnání s jinými webovými stránkami působí tyto stránky velmi obecně. Ale jak se zdá, stránka je stále ve výstavbě.

Webové stránky projektu: <https://earthtrust.org.uk/farm-step>

Klíčová slova: přístup k půdě, ochrana přírody, příroda

Stream Farm

Jedná se o farmu, která provozuje více činností na jednom prostoru, tyto zemědělské činnosti jsou vzájemně propojeny a podporují se (používá pro tento způsob nový pojem share-farming tedy podílnické zemědělství, víceméně princip družstva). Dosud se na farmě vystříдалo 25 hospodářů a další se mohou ucházet o stáž v tomto podniku. Každý zemědělec, který se podílí na hospodaření na farmě Stream je samostatně výdělečně činný a přebírá plnou odpovědnost za každodenní řízení své části podniku. Jednotliví farmři si rozdělují příjem celé farmy, z něhož je odečten podíl na provozních nákladech a odpisech materiálového vybavení. Jednotliví zemědělci si také vzájemně vypomáhají v případě, že některá z jednotek potřebuje víc než jeden nebo dva páry rukou, například při sběru jablek, úklidu stodoly v zimě a při velkých zakázkách.

Projekt se snaží ukázat, že britskému venkovu mnohem lépe slouží velké množství malých farem nebo zemědělských podniků, které prodávají své

produkty přímo těm, kteří je budou jíst, než jen několik obrovských farem prodávajících supermarketům.

Webové stránky projektu: <https://www.streamfarm.co.uk/share-farming>

Klíčová slova: rozmanité farmy, sdílené zemědělství, komunita

Bristol Food Producers

Projekt organizace Bristol Food Producers má následující cíle: podpořit dostupnost informací týkajících se přístupu k půdě, přístupu k dovednostem, přístupu k odbytu a poskytovat kurzy v oblastech po zachování místního osiva až po sociální média. V současné době se snaží podpořit producenty, aby mohli vést své vlastní kurzy, tím, že jim poskytuje administrativní a propagační podporu. Projekt vytváří síť nezávislých pěstitelů, farmářů, maloobchodníků, restaurací a distributorů, kterou vedou právě tito producenti. Nejedná se o konkrétní farmu či školící prostor, ale o organizaci, která vytváří velmi užitečné propjení pro mnohostranné potřeby pěstitelů. Projekt má dobrou vizuální prezentaci: krátké psané texty, které předávají uživateli sdělení, s dostatečným množstvím dalších zdrojů (odkazy). Prezentace je plná fotografií a videí a výrazně přispívá k uživatelské přívětivosti.

Webové stránky projektu: <https://bristolfoodproducers.uk/our-work/access-to-skills/>

Klíčová slova: kurzy, informace, sdílení dovedností, networking, příležitosti

LESS Lancaster

Projekt sociálního podniku, který provedl průzkum proveditelnosti faremního inkubátoru v jejich regionu a analýzu několika existujících modelů. Byla vypracována desetiletá vize pro vybudování inkubačního projektu FarmStart v Lancasteru. FarmStart je zkratka pro druh podnikatelského inkubátoru, který umožňuje stážistům pracovat a získat potřebné dovednosti a zkušenosti pro založení místního zemědělského podniku. Stážisté se mohou do programu často zapojit na částečný úvazek na dohodnutou dobu až pěti let a budou mít přístup k půdě, vzdělá-

ní, sdílenému nářadí/strojům a další podpoře. Klíčovým cílem programu FarmStart je posílení místní potravinové ekonomiky.

Webové stránky projektu: <http://www.lessuk.org/>

Klíčová slova: strategie, studie, FarmStart.

Nourish Scotland

Organizace Nourish Scotland rozjela dva různé projekty: v roce 2014 byl zahájen projekt Program pro nové farmy a v roce 2016 byl spuštěn program Život z místních potravin, který nabízel jednorázové devíti měsíční školení. Programy nabízejí mentoring a vzájemnou podporu začínajícím a mladým podnikatelským subjektům v oblasti místních potravin z celého Skotska. Kurz se skládal z 10 dvoudenních praktických školení každý měsíc po celou vegetační sezónu od března do prosince, nejméně 3 dny pracovní praxe týdně na vlastní farmě či na jiné farmě a plnění úkolů mezi jednotlivými školeními, včetně vedení podrobného deníku o zkušenostech a pozorování z praxe. Všichni účastníci uvedli, že kromě získání cenných dovedností byl kurz neocenitelný i tím, že jim umožnil kontakt s nesmírně inspirativní a podpůrnou sítí jak stávajících ekologických pěstitelů a místních potravinářských podniků, tak i podobně smýšlejících osob nacházejících se v podobné fázi kariéry, které hledají potenciální partnery pro podnikání. Cena kurzu byla 120 liber. Součástí kurzu byla i velmi praktická výuka zahrádnictví, například výsev semen, prořez ovocných stromů či stavba foliovníků. Zahrnoval také základní teoretické přednášky například o půdních typech, potřebách rostlin či nástrojích pro zvládání škůdců a chorob. Velký důraz byl kladen také na vedení podniku či marketing. Vizuální prezentace projektu je jednou z nejlépe uspořádaných webových stránek vůbec, prezentuje obsah pomocí boxů/grafických symbolů, je opravdu moderní a uživatelsky přívětivá.

Webové stránky projektu: <http://www.nourishscotland.org/projects/making-a-living-from-local-food/>

Klíčová slova: program, mentoring, politika, podpora na míru, vrstevnická skupina, mentor.

Soil Association - program Future Growers

Program Future Growers (Budoucí pěstitelé) organizace The Soil Association vzdělává novou generaci ekologických pěstitelů již od roku 2007. Od svého vzniku program vyškolil více než 100 ekologických podnikatelů a přinesl novou energii do oblasti udržitelné produkce ovoce a zeleniny. Nyní organizace shromažďuje a analyzuje zpětnou vazbu od absolventů, pedagogů a hostitelských farem a také přezkoumává možnosti v celém odvětví, aby bylo možné i nadále poskytovat kvalitní školení v oblasti udržitelného zahradnictví pro nové zájemce.

Webové stránky projektu: <https://www.soilassociation.org/farmers-growers/supporting-you/future-growers/>

Klíčová slova: program, mentoring, udržitelné zahradnictví

FRANCIE

CIVAM

V angličtině CIVAM znamená "Centres for Enhancing Agriculture and Rural Initiatives" (Centra pro podporu zemědělství a venkovských iniciativ). Organizace má řadu funkcí a služeb, které poskytuje 7 000 zemědělcům ve své síti. Posuzují udržitelnost zemědělských podniků a poskytují školení a zdroje pro zlepšení jejich udržitelného fungování. CIVAM také podporuje potravinovou solidaritu a potravinovou suverenitu prostřednictvím svých programů propojujících výrobce a spotřebitele, jako jsou například farmářské trhy. Organizuje také výměnu zkušeností mezi farmami a podporuje venkovské aktivity, které zahrnují podnikatelské příležitosti a školení.

Webové stránky projektu: <http://www.civam.org>

Klíčová slova: zemědělci, síť, školení

RENETA

Národní síť zemědělských inkubátorů (Réseau National des Espaces-Test Agri-coles) se zaměřuje na podporu zemědělských experimentů nebo faremních inkubátorů jako způsobu, jak usnadnit vstup do zemědělství. Zemědělské ex-

perimentální projekty či faremní inkubátory umožňují budoucím zemědělcům vyzkoušet si hospodaření v plném provozu, a to zcela samostatně v průběhu předem stanoveného omezeného časového období, a to v prostředí, které je připraveno k tomu, aby se v něm začínající zemědělci mohli snadno zorientovat a nebyli vystaveni přílišnému riziku. Na konci časového období budoucí zemědělci zhodnotí svůj projekt i sami sebe a rozhodnou se, zda budou v projektu pokračovat, upraví ho nebo od něj upustí. Zemědělské inkubátory jsou iniciativy, na nichž se podílí více zúčastněných stran: spolky pro rozvoj zemědělství a venkova, lidová vzdělávací instituce, podnikatelské inkubátory, obchodní firmy, zemědělské svazy, místní samosprávy či zemědělské vysoké školy, atd. V současné době (od roku 2022) existuje v rámci sítě RENETA 63 zemědělských inkubátorů, přičemž každý z nich je specifický tým, kdo je do něj zapojen, jak je právně ukotven a jakým způsobem funguje.

Webové stránky projektu: www.reneta.fr.

Klíčová slova: inkubační farmy, farmářská školka, mentoring.

ŠPANĚLSKO

Rurbans - School of Shepherd (Španělsko-Katalánsko)

Škola pastevců se snaží vychovávat novou, mladší generaci pastevců a rolníků, kteří nemají předchozí zkušenosti. Ve škole se mladým stážistům, kterým je v průměru 31 let, dostává praktického vzdělání. Učí se, jak pást ovce a pečovat o ně, a dostávají poradenství v oblasti ekologického zemědělství. Organizace také pomáhá novým zájemcům získat přístup k půdě tím, že zprostředkovává kontakt mezi těmi, kteří půdu prodávají a farmáři, kteří by ji chtěli koupit. Jedním z dalších příkladů práce organizace je její inzercce práce na farmě, která zprostředkovává stážistům kontakty se zavedenými zemědělci, kteří hledají pracovní sílu.

Webové stránky projektu: <https://www.accesstoland.eu/-Rurbans-School-of-Shepherds>

Klíčová slova: pastevci, vzdělávání, ekologické zemědělství.

Ehne Bizkaia (Španělsko-Baskicko)

Organizace Ehne Bizkaia nabízí řadu teoretických zemědělských kurzů.

Webové stránky projektu: <https://www.ehnebizkaia.eus/formacion>

Klíčová slova: teoretický kurz

ŠVÉDSKO

Permakultura Ridgedale

Farma Ridgedale poskytuje projektové poradenství na farmě pro nové zemědělce. Jedná se tedy o poskytnutí poradenství a facilitaci rozvoje projektu přímo na samotné farmě. Tematicky je zaměřeno na regenerativní zemědělství a permakulturu.

Webové stránky projektu: www.ridgedalepermaculture.com

Klíčová slova: zemědělci, síť, školení

BELGIE

Landwijzer

Landwijzer je školicí středisko pro ekologické a biodynamické zemědělství ve Flandrech. Již 20 let nabízí školení v oblasti ekologického a biodynamického zemědělství a vzdělávací kurz, pro ty, kteří se chtějí stát profesionálně aktivními v sektoru ekozemědělství. Kromě toho pořádají kurzy pro podnikatele nebo nabízejí možnost dalšího prohloubení znalostí, pokud jste již v oboru aktivní. Staví na širokém a hluboké znalosti ekologického zemědělství a biosektoru po řadu let.

Webové stránky projektu: <https://www.landwijzer.be>

Klíčová slova: zemědělci, síť, školení

Ecole Paysanne Independente

Webové stránky projektu: <http://lemap.be/L-EPI-ecole-paysanne-independante>

Klíčová slova: zemědělci, síť, školení

NĚMECKO

Freie Ausbildung (Biodynamické vzdělávání, Demeter)

Nezávislé vzdělávání v biodynamickém zemědělství nabízí tříletý program v zemědělství a zahradnictví, kterého se účastní přibližně 250 účastníků po celém Německu. Vzdělávání je strukturováno podobně jako duální státní systém vzdělávání, ale je zaměřen na biodynamické a ekologické zemědělství. Po absolvování tohoto vzdělávání je možné usilovat o získání veřejně uznávaného školního titulu. Vzdělávání stážistů organizují samotní zemědělci. Učni se scházejí jednou měsíčně na 4-5 denních blokových seminářích a jednou ročně se koná velká celoněmecká učňovská konference. Ve třetím roce vzdělávání absolvují učni celoroční projekt, v jehož rámci pracují na praktickém problému zemědělského podniku, kde se vzdělávají.

Webové stránky projektu: biodynamische-ausbildung.de, www.demeter.de/freie-ausbildung

Klíčová slova: biodynamické zahradničení / zemědělství

SOLAWI - Samoorganizované vzdělávání pro KPZ

Jedná se o samoorganizované vzdělávací skupiny zájemců o produkci zeleniny, kteří si sami vytvářejí vzdělávací program. Praktická část vzdělávání probíhá na KPZ farmách a teorii se skupiny učí samoorganizovanými semináři a také samostudiem.

Webové stránky projektu: www.solidarische-landwirtschaft.org/mitmachen/solawi-gemuesebau-ausbildung/

Klíčová slova: vzdělávací síť

BuschbergHof

Projekt biodynamické terapeutické farmy zahrnuje integraci osob se zdravotním postižením. Nabídka možnosti získat stáž na farmě ve spolupráci s místní zemědělskou školou nebo se vzdělávacím konceptem Freie Ausbildung (viz výše)

Webové stránky projektu: <http://buschberghof.de/stellenangebot>

Klíčová slova: terapeutická farma, místní škola, demeter

RUMUNSKO

Provision Transylvania

Projekt organizovaný zemědělským podnikem, kde je možné pracovat a učit se společně na tradiční rolnické farmě v Transylvánii. Stáž začíná 2 týdenním seznamovacím obdobím, teprve po té je možné ucházet se o delší stáž. K dispozici jsou až 4 volná stážovací místa na plný úvazek od poloviny dubna do října. Malá tradiční rodinná farma nabízí možnost vyzkoušet si, jaké to je žít tradiční soběstačný život. Nabízí jedinečnou příležitost žít a pracovat na malé farmě, která využívá koňské síly a funguje v rámci tradiční infrastruktury komunity orientované na selský způsob života. Jedná se o pozici pro jednotlivce nebo pár, který je motivovaný, pracovitý a má specifický zájem o soběstačné hospodaření v malém měřítku a o jednoduchý život.

Webové stránky projektu: <http://www.provisiontransylvania.com/internships.html>

Klíčová slova: rodinné zemědělství, sdílení, tradiční

ČESKÁ REPUBLIKA

Farmářská škola ekologického a biodynamického zemědělství

Projekt nevládní organizace Asociace místních potravinových iniciativ zaměřený na vzdělávání nových ekologických/biodynamických zemědělců. Projekt se skládá z tříleté praktické výuky na ekologických/biodynamických farmách (od roku 2022 - zapojeno 45 farem) doplněné měsíčními víkendovými teoretickými školeními a exkurzemi s akademiky a praxí. Teoretická výuka ovšem probíhá také na farmách a je blízká i praxi. Dva ročníky kurzu probíhají v České republice. Ve třetím ročníku mají studenti možnost absolvovat stáž v zahraničí (Německo, Švýcarsko). V každém ročníku je maximálně 25 studentů. Projekt je nyní akreditován Ministerstvem školství ČR a od roku 2023 bude oficiální školou.

Webové stránky projektu: www.farmarskaskola.cz;

Klíčová slova: ekologické, biodynamické zemědělství, noví zemědělci.

Evropský průvodce **UČÍME SE HOSPODAŘIT AGROEKOLOGICKY NA FARMĚ** Příručka programu FARMTrain / Farmářská škola

Autoři: Evi Curu, Hannes Gerlof, Jan Valeška

Vydáno v rámci projektu FARMTrain - inovativní praktický vzdělávací program na farmách pro dospělé studenty č. 2019-1-CZ01-KA204-061345 Asociací místních potravinových iniciativ v roce 2022.

Partnery projektu FARMTrain:

DIE AGRONAUTEN
Forschungsgesellschaft
für Agrar- und Ernährungskultur

Vytvoření této publikace je spolufinancováno programem Erasmus+ Evropské unie. Obsah tohoto dokumentu vyjadřuje pouze názory autorů a Komise nenes odpovědnost za případné využití informací v něm obsažených.

Tato publikace je zveřejněna pod licencí Creative commons BY NC

Odmítnutí odpovědnosti: Informace v této příručce jsou poskytovány v dobré víře a jsou platné od května 2022. Měly by však sloužit pouze jako vodítko při přípravě učebních materiálů a neměly by být považovány za závazné informace o platných právních předpisech nebo praxi. Projekt byl realizován s finanční podporou Evropské komise.

